

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI
CONSTITUTIONAL COURT DECISION

Esas Sayısı: 2024/29

Karar Sayısı: 2024/226

Karar Tarihi: 25/12/2024

R.G.Tarih-Sayı: 14/3/2025-32841

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesi (E. 2024/29)
2. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (E. 2024/58)

İTİRAZLARIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “*manevi tazminat davaları*” yönünden Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 12., 13., 17., 20., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Manevi tazminat talebiyle açılan davalarda itiraz konusu kuralın “*manevi tazminat davaları*” yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali ve yürürlüğünün durdurulması için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 326. maddesi şöyledir:

“Yargılama giderlerinden sorumluluk

MADDE 326- (1) Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir.

(2) Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır.

(3) Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaştırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir.”

II. İLK İNCELEME

A. E. 2024/29 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 1/2/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E. 2024/58 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anılan İçtüzük hükümleri uyarınca Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in katılımlarıyla 14/3/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARI

3. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “*manevi tazminat davaları*” yönünden iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2024/58 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2024/29 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2024/29 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 14/3/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

4. E.2024/58 sayılı davaya ilişkin başvuru kararında, itiraz konusu kuralın yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “*manevi tazminat davaları*” yönünden yürürlüğünün durdurulması talebinin 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından REDDİNE 14/3/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ

5. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

6. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeye ilişkin Danışma Meclisinin kabul ettiği metnin gerekçesinde temel hak ve özgürlüklerin anılan maddeden itibaren önem dereceleri gözetilmek suretiyle düzenlendiği ifade edilmiştir.

7. Öte yandan Anayasa'nın 5. maddesinde insanın manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

8. Söz konusu anayasal hükümlerde anayasa koyucunun manevi varlığın korunması ve geliştirilmesine verdiği önem açık şekilde ortaya konulmuştur. Başka bir ifadeyle anılan hükümlerde kişinin manevi varlığına anayasal açıdan verilen değer vurgulanmıştır.

9. Bu bağlamda kişinin manevi varlığının anayasal önemi göz önünde bulundurulmak suretiyle farklı nedenlerle uğranılan manevi zararların giderilmesine yönelik yasal düzenlemeler öngörülmüştür.

10. Bu kapsamda 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 26. maddesinin ikinci fıkrasında adı haksız olarak kullanılan kişinin buna son verilmesini, haksız kullanan kusurlu

ise ayrıca maddi zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa *manevi tazminat ödenmesini* talep edebileceği hükme bağlanmıştır.

11. 4721 sayılı Kanun'un 121. maddesinde ise nişanın bozulması nedeniyle kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak *uygun miktarda bir para ödenmesini* talep edebileceği öngörülmüştür.

12. Anılan Kanun'un 174. maddesinin ikinci fıkrasında da boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak *uygun miktarda bir para ödenmesini* talep edebileceği düzenlenmiştir.

13. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 56. maddesinin birinci fıkrasında hâkimin bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda olayın özelliklerini göz önünde bulundurmak suretiyle zarar görene *uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine* karar verebileceği, ikinci fıkrasında ise ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde zarar görenin ya da ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak *uygun bir miktar paranın ödenmesine* karar verilebileceği hükme bağlanmıştır.

14. 6098 sayılı Kanun'un 58. maddesinin birinci fıkrasında da kişilik hakkının zedelenmesinden zarar görenin uğradığı manevi zarara karşılık *manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini* talep edebileceği öngörülmüştür.

15. Anılan düzenlemelerde manevi zarara uğrayan kişilere bu zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para talep etme imkânı tanınmıştır. Bununla birlikte belirli manevi zararların tazminat ödenmesi dışında *diğer bir giderim biçimiyle* giderilmesi de mümkündür. Nitekim söz konusu maddenin ikinci fıkrasında hâkimin manevi tazminatın ödenmesi yerine diğer bir giderim biçimi kararlaştırabileceği veya bu tazminata ekleyebileceği, özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebileceği ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebileceği belirtilmiştir.

16. Bu itibarla *manevi tazminat davaları* esas itibarıyla manevi zarara karşılık bir miktar paranın ödenmesi suretiyle manevi zararın giderilmesine ilişkin davalardır.

B. Anlam ve Kapsam

17. 6100 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; başvurma, karar ve ilam harçları, dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri, dosya ve sair evrak giderleri, geçici hukuki koruma tedbirleri ile protesto, ihbar, ihtarname ve vekâletname düzenlenmesine ilişkin giderler, keşif giderleri, tanık ile bilirkişiye ödenen ücret ve giderler, resmî dairelerden alınan belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler, vekille takip edilmeyen davalarda tarafların hazır bulundukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar, vekili bulunduğu hâlde mahkemece bizzat dinlenilmek, isticvap olunmak veya yemin etmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri, vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti ve yargılama sırasında yapılan diğer giderlerin yargılama giderlerini oluşturduğu hükme bağlanmıştır.

18. Anılan Kanun'un 297. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi *hükümün* kapsadığı hususlar arasında sayılmıştır.

19. Kanun'un 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği, (2) numaralı fıkrasında yargılama gideri, tutarı, hangi tarafa ve hangi oranda yükletildiği ve dökümünün hüküm altında gösterileceği, (3) numaralı fıkrasında ise hükümden

sonraki yargılama giderlerinin hangi tarafça ödeneceği, miktarı ve dökümü ile bu giderlerin hangi tarafa yükletileceğinin mahkemece ilamın altına yazılacağı ifade edilmiştir.

20. 326. maddenin (1) numaralı fıkrasında Kanun'da yazılı hâller dışında yargılama giderlerinin aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu maddenin itiraz konusu (2) numaralı fıkrasında ise davada iki taraftan her birinin kısmen haklı çıkması durumunda mahkemenin, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştıracağı öngörülmüştür. Kural “*manevi tazminat davaları*” yönünden incelenmiştir.

21. Bu itibarla kural uyarınca manevi tazminat davasının kısmen kabulüne karar verilen hâllerde yargılama giderleri kabul-ret oranına göre taraflar arasında paylaştırılacaktır.

C. İtirazların Gerekçeleri

22. Başvuru kararlarında özetle; manevi tazminat davalarında davacıya hangi tutarda tazminatın ödeneceğini belirleme konusunda hâkimin takdir yetkisinin bulunduğu, bu nedenle davanın kısmen kabulüne karar verilmesi durumunda kişilik hakkının ihlal edildiği tespit edilen davacının kural uyarınca yargılama giderlerinin bir bölümünden sorumlu tutulmasının kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkıyla bağdaşmadığı gibi kuralın mülkiyet hakkı ile hak arama özgürlüğünü de ihlal ettiği, manevi tazminatın hesaplanma yönteminin mevcut olmaması nedeniyle manevi tazminat davasının kısmen reddedilmesinde davacıya atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığı, kısmen kabulüne karar verilen manevi tazminat davasında davacının vekâlet ücreti ödemek zorunda kalmasının hakkaniyet ilkesiyle çeliştiği, ayrıca kuralla hukuk devleti ilkesi ile devletin temel amaç ve görevlerinin yanı sıra özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının da ihlal edildiği belirtilerek kuralın “*manevi tazminat davaları*” yönünden Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 12., 13., 17., 20., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

23. Anayasa'nın “*Hak arama hürriyeti*” başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” denilmektedir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28).

24. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

25. Kuralda iki taraftan her birinin kısmen haklı çıktığı davalarda yargılama giderlerinin tarafların haklılık oranına göre paylaştırılacağı hükme bağlanmıştır. Kural “*manevi tazminat davaları*” yönünden incelenmiştir.

26. Kural uyarınca manevi tazminat davasının kısmen reddedilmesi hâlinde davayı açan kişinin yargılama giderlerinin bir bölümünden sorumlu tutulması bu kişi üzerinde oluşturduğu baskı nedeniyle mahkemeye erişim hakkını sınırlamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz.

AYM, E.2021/107, K.2022/109, 28/9/2022, § 36; *Abdullah Karataş*, B. No: 2019/4150, 3/2/2022, § 29).

27. Anayasa'nın 13. maddesinde *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”* denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması gerekir.

28. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

29. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuca yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

30. Yargılama giderlerinin kapsamı 6100 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Dolayısıyla kural uyarınca taraflar arasında paylaştırılacak giderler yönünden herhangi bir belirsizlik bulunmamaktadır.

31. Öte yandan kuralda iki taraftan her birinin kısmen haklı çıktığı davalarda yargılama giderlerinin taraflar arasında paylaştırılmasına ilişkin olarak hâkime takdir yetkisi tanınmaksızın tarafların haksız çıktıkları oranda yargılama giderlerinden sorumlu tutulmaları öngörülmüştür.

32. Nitekim kuralın gerekçesinde de mülga 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 417. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar verilmesi durumunda yargılama giderlerinin paylaştırılması hususunda hâkime takdir yetkisi tanındığı, öngörülen yeni düzenlemede ise tarafların haklılık oranları dikkate alınarak anılan giderlerin paylaştırılması esasının benimsendiği, dolayısıyla hâkimin tarafların haklılık oranları dışında başka bir ölçütü dikkate almak suretiyle takdir yetkisi kullanamayacağı ifade edilmiştir.

33. Bu bağlamda miktar belirtilmek suretiyle açılan manevi tazminat davasında tarafların haklılık oranları talep edilen miktarın kabul ve ret edilen kısımları üzerinden belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle manevi tazminat davasında tazmin edilmesi gereken manevi bir zarar bulunması tek başına davacının tümüyle haklı kabul edilmesi sonucunu doğurmamaktadır.

34. Nitekim Yargıtay uygulamasında manevi tazminat davalarında yargılama giderlerinin talep edilen tutara ilişkin kabul-ret oranı dikkate alınmak suretiyle taraflar arasında paylaştırılması gerektiği kabul edilmektedir (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E.2022/1144, K.2024/5727, 5/6/2024).

35. Buna göre manevi tazminat davasının kısmen kabulüne karar verilmesi durumunda yargılama giderlerinin kabul-ret oranına göre taraflar arasında paylaştırılması yönünden de herhangi bir belirsizliğin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle manevi tazminat davasında hüküm verildikten sonra taraflar arasında hangi giderlerin ne şekilde paylaştırılacağı belirlidir.

36. Bununla birlikte Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik *insan haklarına saygılı hukuk devleti ilkesi* ışığında ele alındığında hükümden sonra yargılama giderlerinin paylaştırılma yönteminin belirli olmasının ötesinde davayı açacak kişinin talebinin mahkemece haksız olarak nitelendirilecek kısmını öngörebilmesinin önem taşıdığı açıktır.

37. Bu itibarla mahkeme tarafından manevi tazminat talebinin hangi oranda haklı kabul edileceğinin öngörülmesinin mümkün olup olmadığının da kanunilik şartı kapsamında incelenmesi gerekir.

38. Mal ve hizmetlerin karşılıklarının ödenmesinde, değerler ile servetlerin ölçülmesinde kullanılan elverişli bir araç olan paradan manevi zararların karşılanmasında da yararlanılması kaçınılmazdır (bu yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.1968/33, K.1969/12, 11/2/1969). Bununla birlikte Türk hukukunda ilgili yasal düzenlemelerde manevi tazminat olarak ödeneceği ifade edilen *uygun bir miktar* ya da *bir miktar* paranın belirlenmesine yönelik herhangi bir hesaplama yöntemi bulunmamaktadır. Başka bir deyişle manevi tazminat olarak ödenecek tutarın matematiksel olarak hesaplanması söz konusu değildir.

39. Bu bağlamda davacıya ödenecek manevi tazminatın tutarının belirlenmesi hâkimin takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır. Dolayısıyla manevi tazminat davasını açacak kişiden davanın sonunda tazminat olarak hükmedilecek tutarı öngörebilmesi beklenemez. Başka bir ifadeyle manevi tazminat davasında davacının mahkemeye yönelttiği talebin hangi oranda haklı bulunacağını öngörebilmesi ilke olarak mümkün değildir.

40. Manevi tazminat olarak ödenecek tutarın belirlenmesinde hâkimin sınırsız bir takdir yetkisine sahip olmaması ve manevi tazminat davalarında sağlanacak içtihat istikrarı da davacı yönünden söz konusu öngörülemez durumu ortadan kaldırmamaktadır. Nitekim davacı, hâkim tarafından hükmedilen tutarın az da olsa üzerinde bir tazminat talep etmiş olması hâlinde kural uyarınca yargılama giderlerinin bir bölümünden sorumlu tutulacaktır.

41. Diğer yandan manevi tazminat tutarının yargılama süresince dosyaya giren bilgi ve belgelerle belirli hâle gelmesine de imkân bulunmamaktadır. Nitekim manevi tazminat tutarının belirli olmaması bu tutarın hesaplama yönteminin bulunmamasından, başka bir ifadeyle hâkimin takdir ettiği bir tutar olmasından kaynaklanmaktadır.

42. Manevi tazminat davasında davacının hak kaybı yaşamamak adına talep edeceği tazminat miktarını yüksek şekilde belirlemeye ilişkin bir baskı altında kalabileceği kuşkusuzdur. Diğer yandan davacının talebinin bir kısmının kabul edilmemesi durumunda kural gereğince yargılama giderlerinden sorumlu tutulması talebin belirlenmesinde davacı üzerinde baskı oluşturan bir diğer husustur.

43. Buna göre manevi tazminat davasında talebini düşük belirlemesi durumunda hak kaybı yaşayabilecek olan ayrıca hâkimin takdirine bağlı olarak talebinin bir kısmının kabul edilmemesi durumunda kural uyarınca yargılama giderlerinden sorumlu tutulması mümkün olan kişilerin temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygun şekilde mahkemeye erişebildiğinden söz edilemez.

44. Öte yandan manevi tazminat talebiyle açılacak davalarda talep edilenden düşük bir tazminata hükmedilse dahi davacının yargılama giderlerinden sorumlu tutulmamasına imkân tanındığında mahkemelere temelsiz talepler yöneltileceği, ayrıca gereksiz yargılama giderlerinin yapılabileceği ve bu durumun yargılamanın işleyişinin bozulmasına sebebiyet verebileceği söylenemez.

45. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un "*Dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle yargılama giderlerinden sorumluluk*" başlıklı 327. maddesinin (1) numaralı fıkrasında gereksiz yere davanın uzamasına veya gider yapılmasına sebebiyet vermiş olan tarafın davada lehine karar verilmiş olsa dahi karar ve ilam harcı dışında kalan yargılama giderlerinin tamamını veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebileceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla davacının yargılama süresince gereksiz giderler yapılmasına neden olmasını engelleyecek nitelikte bir düzenlemenin bulunduğu açıktır.

46. Bu itibarla miktar belirtmek suretiyle manevi tazminat davasını açacak kişinin hâkimin hükmedeceği tazminat tutarını, başka bir ifadeyle davanın sonunda talebinin hangi oranda haklı bulunacağını öngörebilmesinin mümkün olmadığı ve tazminat miktarının hâkimin takdirine göre belirlendiği davalara ilişkin yargılama giderleri bakımından herhangi bir özel düzenlemenin de bulunmadığı gözetildiğinde kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın "*manevi tazminat davaları*" yönünden kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan nedenle kural, "*manevi tazminat davaları*" yönünden Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 12., 17., 20. ve 35. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

VI. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

48. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

49. 6100 sayılı Kanun'un 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "*manevi tazminat davaları*" yönünden iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VII. HÜKÜM

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “*manevi tazminat davaları*” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ile Ömer ÇINAR’ın karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OY BİRLİĞİYLE 25/12/2024 tarihinde karar verildi.

Başkan Kadir ÖZKAYA	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Basri BAĞCI
Üye Engin YILDIRIM	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ	Üye İrfan FİDAN
Üye Kenan YAŞAR	Üye Muhterem İNCE	Üye Yılmaz AKÇİL
Üye Ömer ÇINAR		Üye Metin KIRATLI

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “*manevi tazminat davaları*” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesi ile oy çokluğuyla iptaline karar vermiştir. İptale ilişkin bu karara aşağıda açıklanan nedenlerle katılma imkânı olmamıştır.

2. İtiraz konusu kural; “Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır” şeklinde olup, kural gereğince konusu para olan manevi tazminat davasının kısmen kabulüne karar verilen hâllerde yargılama giderleri haklılık oranına göre taraflar arasında paylaştırılacaktır.

3. Mahkememizin çoğunluğu miktar belirtmek suretiyle manevi tazminat davasını açacak kişinin hâkimin hükmedeceği tazminatın tutarını, başka bir ifadeyle davanın sonunda talebinin hangi oranda haklı bulunacağını tam olarak öngörebilmesinin mümkün olmadığı gözetildiğinde kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın “konusu para olan manevi tazminat davaları” yönünden kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşmış ve kuralın iptaline karar vermiştir.

4. Manevi tazminat, bir kişinin onuruna, şerefine, kişilik haklarına veya duygusal durumuna zarar veren bir eylem veya durum karşısında, bu zararların tazmin edilmesi amacıyla talep edilen bir bedeldir. Manevi tazminatın gerekçesi, şahsın kişilik haklarının ihlali sonucu uğradığı acı, üzüntü, psikolojik ve duygusal zararların giderilmesidir. Bu zararlar, maddi bir karşılıkla ölçülemeyecek kadar soyut ve manevi olmasına rağmen, yine de bu zararların telafi edilmesi gerektiği düşüncesiyle manevi tazminat talep edilebilir. Özetle, manevi tazminat ile maddi olarak karşılanamayacak zararların bir nebze de olsa giderilmesi hedeflenir.

5. Mahkeme çoğunluk kararında, kural ile tarafların haklılık oranları dikkate alınarak anılan giderlerin paylaşılması esasının benimsendiği, dolayısıyla hâkimin tarafların haklılık oranları dışında başka bir ölçütü dikkate almak suretiyle takdir yetkisi kullanamayacağı ifade edilmiş, (§ 32) ayrıca davacıya ödenecek manevi tazminatın tutarının belirlenmesi hâkimin takdir yetkisi kapsamında kaldığı, dolayısıyla manevi tazminat davasını açacak kişiden davanın sonunda tazminat olarak hükmedilecek tutarı öngörebilmesinin beklenemeyeceği belirtilmiştir (§ 39).

6. Ne var ki manevi tazminatın miktarı konusunda belirsizlik her iki taraf için de söz konusudur. Manevi tazminat talebinde bulunan kişi (davacı), genellikle kendisine yapılan haksızlık nedeniyle uğradığı psikolojik, duygusal ve onursal zararın tam olarak ne kadar olduğunu ölçme veya tahmin etme konusunda kesin bir bilgiye sahip olamaz.

7. Benzer şekilde, davalı da tazminat miktarını önceden öngöremez. Davalı, davacının davaya konu haksız fiilden ne kadar etkilendiğini kestiremeyebilir.

8. Ancak, davacının bu konuda davalıya kıyasla daha fazla bilgiye sahip olabileceği bir gerçeklik de vardır. Davacı, kendisine yapılan haksızlığın doğrudan etkilerini ve yaşadığı duygusal acıyı daha iyi hissedebilir. Bu bağlamda, davacı ne kadar bir manevi tazminat talep etmesi gerektiğini daha iyi değerlendirebilir çünkü yaşadığı acı, stres ve duygusal travma, doğrudan kendisini ilgilendirir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde mahkemeye erişim hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni belirtilmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir. (AYM, E.2023/101, K.2023/207, 30/11/2023, § 27)

10. Anayasa'nın 142. maddesinde "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir." hükmüne yer verilmiştir. Buna göre usul kanunlarının Anayasa'ya uygun olmak şartıyla düzenlenmesi hususu kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Kanun koyucu takdir yetkisini kullanırken Anayasa'daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına uygun hareket etmelidir (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

11. İtiraz konusu kural, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup davaların hızlı bir şekilde görülmesi ve sonuçlandırılması açısından kamu yararı amacı taşımaktadır.

12. Genel olarak gereksiz başvuruların önlenmesi suretiyle dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin ve icra dairelerinin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyumsuzlukların makul sürede bitirilebilmesi amacıyla belirli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kanun koyucunun takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı ya da mahkeme hükmünün icrasını imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 36533/04 başvuru numaralı *Mesutoğlu/ Türkiye* kararında özetle; mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığı, bazı sınırlamalara tabi olabildiği, bununla birlikte, getirilen kısıtlamaların, hakkın özünü ortadan kaldıracak ölçüde, kişinin mahkemeye erişimini engellememesi gerektiği, mahkemeye erişim hakkına getirilen bu tür sınırlamaların ancak meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ve hedeflenen amaç ile başvuru araçları arasında makul bir orantı olması halinde Sözleşmenin 6/1. maddesi ile bağdaşabileceği, bu ilkelerden hareketle, dava açma hakkının doğal olarak yasayla belirlenen şartları olmakla birlikte, mahkemelerin yargılama usullerini uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine hâlel getirecek kadar abartılı şekilcilikten, öte yandan kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı bir gevşeklikten kaçınılması gerektiği belirtilmektedir.

14. Kuralın, yargılama ve takip masraflarının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemeler ve icra dairelerinin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği açıktır.

15. Manevi tazminat davalarında, davacı tarafın adil yargılanma hakkı ve mahkemeye erişim hakkı büyük önem taşıırken, davalının hakları da aynı derecede dikkate alınmalıdır. Adil yargılanma hakkı, davacıya hak arama özgürlüğünü sağlarken, davalı tarafın da haklarının korunması, yargılama sürecinin adaletli ve dengeli bir şekilde yürütülmesini sağlar.

16. Davacı, yaşadığı mağduriyet ve acıyı tazminat talebiyle telafi etmek isterken, davalı tarafın da haksız yere yüksek miktarda tazminat talep edilmesine karşı korunması gerekmektedir. Davalı, kendisine yönelik asılsız veya orantısız taleplerin, onun haklarına zarar vermemesi için güvence altına alınmalıdır. Bu bağlamda, yargılama giderlerinin taraflar arasında haklılık durumuna göre paylaşılması, her iki tarafın da haklarının dengeli bir biçimde korunmasını sağlamaktadır. Kural ile davalı taraf yargılama sürecinde gereksiz masraflara veya temelsiz tazminat taleplerine karşı korunmaktadır.

17. Manevi tazminat davaları yönünden kuralın iptali ile yargılama giderleri tamamen davalı tarafa yüklenme sonucu doğuracaktır. Bu durum ise davacının çok yüksek bir tazminat talebiyle dava açmasını teşvik edebilir. Böyle bir durumda davacının, tazminat talebinin gerçeğe dayalı olmaktan çok, davalıya mali yük bindirme amacı taşıması riskini ortaya çıkaracaktır. Davalı, daha yüksek bir tazminat talebiyle karşılaşır, doğal olarak daha yüksek avukatlık ücreti ve dava masrafları ile karşı karşıya kalabilir. Bu da özellikle davalının maddi durumu zayıfsa, ona ciddi bir ekonomik yük getirebilir. Davalı, yalnızca savunmasını yapmak için ciddi masraflar yapmak zorunda kalabilir.

18. Manevi tazminat davaları iki hususun tespitini içerir. İlk olarak, davalının davacıya karşı haksız bir eyleminin varlığı belirlenir. Bu kısım, bir tespit davası mahiyeti taşır ve mahkeme, davalının davacıya karşı haksız bir fiil işleyip işlemediğini, yani kişilik haklarına zarar verilip verilmediğini belirler. Tespit hususu, davacının zararın hukuki dayanağını ortaya koyar.

19. İkinci husus ise, tazminat miktarının belirlenmesidir. Bu aşama, eda davası mahiyeti taşır çünkü belirli bir tazminatın ödenmesi için hüküm verilir. Tazminat miktarı, davacının yaşadığı zararın derecesi ve davalının kusurunun ağırlığına göre belirlenir.

20. Bu iki husus birbirine bağlıdır. Ancak sadece davalının kusurunun tespitine odaklanarak, yargılama giderlerinin yalnızca davalıya yüklenmesi düşüncesine yol açmamalıdır. Tespit davalarında davacı lehine maktu vekalet ücreti hükmedilirken, eda davalarında vekalet ücreti nispi olarak hesaplanır. Davanın kısmi kabulü halinde davalı da kısmi haklı olacaktır. Buna rağmen, yargılama giderlerinin sadece davalıya yüklenmesi, taraflar arasındaki dengeyi bozacaktır.

21. Hakimler, yargılama giderleri konusunda takdir yetkisine sahip olmasalar da manevi tazminat miktarını belirlemedeki takdir yetkileri ile adil olmayan bir sonucun doğmasını engelleyecek önemli bir enstrümana sahiptirler. Hakim tazminat miktarını tespitte talebin tamamına ya da tamamına yakınına hükmederek taraflar arasında adil bir denge sağlayabilir.

22. Mahkemeye erişim hakkının ilk aşaması davanın açılması sırasındaki yargılama giderlerinin yüksek olmamasını gerektirir. Asıl caydırıcılık bu aşamada ortaya çıkabilir. Buna rağmen Anayasa Mahkemesi 4.12.2024 tarihinde 2024/6 E. Sayılı itiraz başvurusunda “davalısı harçtan muaf olan davalar” yönünden davanın açılması sırasında dava değerine göre nispi başvuru harcı alınmasını değerlendirmiş ve davanın kabulü ya da reddinde her iki durumda da iade edilecek olan nispi harcın davanın açılma sırasında alınmasını Anayasa’nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırı görmemiştir.

23. Oysa ki o kurala göre daha hafif nitelikte olan dava konusu kural yargılama sonunda belirlenmekte ve davalı lehine hükmedilecek vekalet ücreti, davacı lehine hükmedilecek vekalet ücretini aşmamaktadır. Manevi tazminat davalarında vekalet ücreti dışındaki yargılama giderleri de taraflar açısından son derece düşük kalmaktadır. Kural bu yönüyle taraflar arasında bir denge kurduğu için davacının mahkemeye erişim hakkını ihlal etmemekte ve aksine adil bir yargılama için önemli bir güvence olmaktadır.

24. Kuralın iptali, yüksek talepli davaların açılmasına sebep olacaktır. Bu durum yargılama sürecini karmaşıktırabilir ve nihai kararın daha geç alınmasına yol açabilir. Ayrıca, aşırı talepler davalı taraf için büyük mali yükler doğurur ve yargının yükünü artırarak, sistemin verimliliğini olumsuz etkileyebilir. Yüksek taleplerin artması, mahkeme iş yükünü yoğunlaştırarak, kararların gecikmesine sebep olabilir.

25. Kuralın dava açmayı imkânsız hale getirecek ya da aşırı derece zorlaştıracak bir yönü bulunmamaktadır.

26. Tüm bu açıklamalar ışığında, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “manevi tazminat davaları” yönünden Anayasa’ya herhangi bir aykırılık söz konusu olmadığından kuralın iptaline ilişkin çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR